

Dreptul Uniunii Europene

Februarie-Martie 2012

Jurisprudență - Februarie	1
Jurisprudență - Martie	3

Februarie-Martie 2012

Jurisprudență - Februarie

Dreptul Uniunii Europene

I. Curtea de Justiție a Uniunii Europene („Curtea” sau „CJUE”) s-a pronunțat pe 16 februarie 2012 în cauza C-360/10 asupra compatibilității cu dreptul Uniunii Europene a unor prevederi legale ce instituie obligația unui administrator să instituie un sistem general de filtrare a informațiilor stocate pentru a preveni utilizarea ilicită a operelor muzicale și audiovizuale.

O întrebare preliminară în acest sens a fost ridicată de o instanță belgiană în cadrul unui litigiu dintre SABAM, o societate de gestiune colectivă care reprezintă autorii, compozitorii și editorii de opere muzicale, și Netlog, administratorul unei platforme de rețea socială online, utilizată zilnic de zeci de milioane de persoane. Prin respectiva rețea socială se creează o comunitate virtuală, în cadrul căreia utilizatorii pot, printre altele, să publice videoclipuri pe profilul personal.

SABAM a considerat că Netlog oferă utilizatorilor rețelei sociale posibilitatea de a se folosi de opere muzicale și audiovizuale din repertoriul SABAM punând aceste opere la dispoziția publicului într-o manieră în care alți utilizatori ai rețelei să poată avea acces, toate acestea fără ca Netlog să aibă o autorizare în acest sens de la SABAM și fără plata unei indemnizații către aceasta din urmă. Pentru aceste considerente, SABAM a solicitat instanței de judecată obligarea Netlog să înceteze imediat orice punere la dispoziție ilicită a operelor din repertoriul său.

Curtea a considerat că Netlog este un furnizor de servicii de stocare pe serverele sale a informațiilor furnizate de utilizatorii acestei platforme. Totodată, Curtea a amintit că, în conformitate cu prevederile Directivei nr. 2004/48/CE privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, este interzisă obligarea furnizorului de servicii de stocare să exercite o supraveghere generală a informațiilor stocate. Măsurile vizate de respectiva directivă trebuie să fie echitabile, proporționale și nu trebuie să fie excesiv de costisitoare.

Or, solicitările SABAM impun instituirea de către Netlog a unui sistem de filtrare a fișierelor stocate, care implică printre altele:

- identificarea fișierelor susceptibile să conțină opere cu privire la care titularii unor drepturi de proprietate intelectuală pretind că dețin drepturi;
- determinarea fișierelor stocate care au fost puse la dispoziția publicului în mod ilicit; precum și
- blocarea punerii la dispoziție a respectivelor fișiere.

Având în vedere toate acestea, Curtea a determinat că sistemul de filtrare ar impune o observare activă a fișierelor stocate, deci o supraveghere generală a informațiilor stocate, interzisă conform reglementărilor aplicabile.

În continuare, Curtea amintește că, pentru protejarea titularilor drepturilor de autor, autoritățile naționale trebuie să asigure un just echilibru între protecția acestora, pe de o parte, și protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor care sunt afectate de astfel de măsuri de protecție, astfel cum acestea sunt prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, pe de altă parte.

Mai exact, libertatea Netlog de a desfășura o activitate comercială ar fi afectată de aceste măsuri de protecție deoarece acesta din urmă ar fi obligat să instituie un sistem informatic complex, costisitor, permanent și pe cheltuiala sa exclusivă, care să permită supravegherea integralității sau cvasi-integralității atât a informațiilor stocate cât și a utilizatorilor, precum și o supraveghere nelimitată în timp, care să vizeze orice atingere viitoare și să asigure protejarea atât a operelor existente, dar și a celor ce nu au fost create la momentul instituirii respectivului sistem.

În ceea ce privește protecția drepturilor utilizatorilor Netlog, instituirea unui astfel de sistem de filtrare ar afecta, în primul rând, dreptul acestora la datele cu caracterul personal, din moment ce informațiile aflate pe profilul unui utilizator permit identificarea acestuia, iar un astfel de sistem de filtrare ar implica identificarea, analiza sistematică și prelucrarea acestor informații. În plus, ar fi afectată libertatea de a primi și de a transmite informații, din moment ce ar fi posibil ca acest sistem să nu facă în mod suficient distincția între un conținut ilicit și un conținut licit al acestora, astfel că utilizarea lui ar putea avea drept consecință blocarea comunicațiilor cu conținut licit.

În consecință, Curtea a concluzionat că **prin obligarea furnizorului de servicii de stocare să instituie sistemul de filtrare în litigiu nu se poate asigura un just echilibru între cele două categorii de drepturi, legislația europeană în materie fiind astfel încălcată.**

II. În data de 16 februarie 2012 Curtea s-a pronunțat și în cauza C-134/11 cu privire la protecția turiștilor împotriva insolabilității organizatorului pachetului de servicii pentru călătorii și în ipoteza în care insolabilitatea este consecința comportamentului fraudulos al organizatorului.

Premisa întrebării preliminare adresate CJUE a fost un litigiu între Jürgen

Blödel-Pawlik (**“Reclamantul”**) și HanseMerkur Reiseversicherung AG (**“Compania de asigurări”**) cu privire la refuzul Companiei de asigurări de a rambursa prețul unui pachet de servicii pentru călătorii plătit de Reclamant către Rhein Reisen GmbH (**“Organizatorul călătoriei”**), serviciu care nu a fost efectuat întrucât Organizatorul călătoriei și-a declarat insolabilitatea.

Potrivit art. 7 din Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite (**“Directiva 90/314”**), organizatorii de călătorii au obligația de a deține garanții suficiente care să asigure rambursarea sumelor achitate de consumatori pentru ipoteza în care serviciile de călătorie nu mai sunt prestate din motive de insolabilitate. În acest sens, Organizatorul călătoriei a contractat o asigurare împotriva insolabilității la Compania de asigurări.

În speță, starea de insolabilitate a Organizatorului călătoriei a fost consecința faptului că acesta a deturnat totalitatea sumelor încasate de la turiști în scopuri frauduloase. În plus, din dosar a rezultat că acesta nu a prevăzut niciodată realizarea călătoriei respective.

În acest context, Compania de asigurări a refuzat rambursarea sumelor către Reclamant interpretând prevederile art. 7 din Directiva 90/314/CEE în sensul că acestea nu includ în domeniul de aplicare ipoteza în care anularea călătoriei depinde numai de comportamentul fraudulos al Organizatorului călătoriei, cum este situația în speță, drept urmare aceasta nu poate fi ținută a rambursa prețul călătoriei achitat de Reclamant.

Fiind sesizată cu întrebarea preliminară, Curtea a statuat că prevederile art. 7 din Directiva 90/314 instituie o garanție menită să protejeze consumatorul împotriva consecințelor falimentului organizatorului călătoriei fără a condiționa acordarea beneficiului respectivei garanții de cauzele insolabilității acestuia. În consecință, art. 7 din Directiva 90/314/CEE urmează să fie interpretat în sensul că în domeniul lui de aplicare intră și situația în care insolabilitatea Organizatorului călătoriei este cauzată de comportamentul fraudulos al acestuia.

Jurisprudență - Martie

I. În data de 29 martie 2012, CJUE s-a pronunțat în Cauza C-599/10 cu privire la interpretarea prevederilor art. 2 și art. 55 din Directiva 2004/18/CE privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (**„Directiva 2004/18”**). În esență, Curtea a trebuit să stabilească în ce măsură o autoritate contractantă, în cazul în care apreciază, în cadrul procedurii de cerere de ofertă restrânsă, că prețul din oferta unui candidat

este anormal de scăzut sau oferta este imprecisă ori nu este conformă cu specificațiile tehnice din caietul de sarcini, poate sau trebuie să solicite clarificări candidatului în cauză.

În speță, în anul 2007, Národná diaľničná spoločnosť a.s. („NDS”), societate comercială controlată în proporție de 100 % de statul slovac, a lansat o procedură de cerere de ofertă restrânsă, în vederea încheierii unui contract de achiziții publice în valoare estimată de peste 600 de milioane de euro pentru furnizarea serviciilor de taxare rutieră pe autostrăzi și pe anumite șosele.

În cursul acestei proceduri, NDS a adresat solicitări de clarificare a ofertelor depuse către două grupuri de întreprinderi care figurau printre candidați. Printre întrebările specifice adresate, legate de aspectele tehnice ale ofertelor, NDS a solicitat clarificări cu privire la prețurile propuse, care erau anormal de scăzute. Deși reclamanții au răspuns la clarificările respective, aceștia au fost totuși excluși din procedură întrucât, potrivit NDS, aceștia nu furnizaseră un răspuns adecvat la solicitarea de clarificări cu privire la caracterul anormal de scăzut al prețului ofertelor lor, pe de o parte, și nu respectau anumite condiții prevăzute în caietul de sarcini, pe de altă parte. Deciziile NDS de excludere a reclamanților din procedură au fost contestate de către aceștia, disputa ajungând pe rolul Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovacie) care a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la problemele indicate anterior.

În ceea ce privește **oferta anormal de scăzută**, CJUE a apreciat în primul rând că, pentru ipoteza în care sunt prezentate oferte care par anormal de scăzute în raport cu bunurile, lucrările sau serviciile prestate, art. 55 din Directiva 2004/18 impune în sarcina autorității contractante obligația de a solicita în scris candidaților să furnizeze dovezile necesare pentru a demonstra că ofertele respective sunt serioase. În continuare, revine autorității contractante sarcina de a formula clar solicitarea adresată candidaților în cauză în acest sens. Potrivit CJUE, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă solicitarea de clarificare din speță a permis candidaților în cauză să explice suficient elementele ofertei lor.

În fine, CJUE a stabilit că art. 55 din Directiva 2004/18 se opune poziției unei autorități contractante care ar pretinde că nu îi revine obligația de a solicita candidatului să clarifice un preț anormal de scăzut.

În ceea ce privește **oferta imprecisă sau neconformă cu specificațiile tehnice din caietul de sarcini**, CJUE a apreciat că Directiva 2004/18 nu se opune inexistenței în legislația internă a unei dispoziții care să oblige autoritatea contractantă să solicite candidaților, într-o procedură de cerere de ofertă restrânsă, să clarifice

oferțele lor în raport cu specificațiile tehnice din caietul de sarcini înainte de a le respinge din cauza caracterului lor imprecis sau neconform cu aceste specificații. În aprecierea celor menționate anterior, CJUE a avut în vedere următoarele: (i) Directiva 2004/18 nu cuprinde nicio dispoziție care să prevadă explicit măsura care trebuie luată în această situație, (ii) principiul egalității de tratament între candidați și obligația de transparență care rezultă din acesta se opun, în cadrul procedurii de cerere de oferta restrânsă, oricărei negocieri între autoritatea contractantă și vreunul dintre candidați; or a permite autorității contractante să solicite clarificări unui candidat a cărui ofertă o apreciază a fi imprecisă sau neconformă cu specificațiile tehnice din caietul de sarcini, ar implica riscul ca, în cazul în care oferta candidatului respectiv ar fi în final reținută, să se considere că autoritatea contractantă a negociat în mod confidențial respectiva ofertă, în detrimentul celorlalți candidați și cu încălcarea principiului egalității de tratament.

Cu toate acestea, în legătură cu această a doua întrebare preliminară, CJUE a stabilit că Directiva 2004/18 nu se opune unei dispoziții din dreptul intern care să permită autorității contractante să solicite în scris candidaților să își clarifice oferta fără să solicite totuși sau să accepte vreo modificare a ofertei. Potrivit CJUE, revine autorității contractante sarcina de a trata diferenții candidați în mod egal și loial, astfel încât să nu se poată considera, la finalizarea procedurii de selecție a ofertelor și în raport cu rezultatul acesteia, că o astfel de solicitare de clarificare a favorizat sau a defavorizat nejustificat candidatul sau candidații care au făcut obiectul acestei solicitări. În fine, solicitarea de clarificare a ofertei nu poate interveni decât după ce autoritatea contractantă a luat cunoștință de ansamblul ofertelor.

II. În data de 15 martie 2012, CJUE s-a pronunțat în Cauza C-453/10 cu privire la conformitatea cu dreptul Uniunii Europene a anulării unui contract încheiat între un consumator și un comerciant și care cuprinde o clauză abuzivă, dacă astfel s-ar asigura o mai bună protecție a consumatorului.

Premisa întrebării preliminare adresate Curții a fost un litigiu de pe rolul Okresný súd Prešov (Tribunalul Departamental Prešov), prin care doamna Jana Pereničová și domnul Perenič („**Reclamanții**”) au solicitat instanței de trimitere să constate nulitatea totală a contractului de credit în valoare de 150.000 SKK (4.979 EUR) încheiat cu instituția nebanară SOS financ spol. s.r.o. („**SOS**”). Potrivit contractului, creditul acordat trebuia rambursat în 32 de rate lunare în cuantum de 6.000 SKK (199 EUR) fiecare, la care se adăuga a treizeci și treia rată, egală cu însăși valoarea creditului acordat. Reclamanții erau astfel obligați să ramburseze

suma de 342.000 SKK (11.352 EUR). Dobânda anuală efectivă („DAE”) a fost stabilită la 48,63 %, în condițiile în care, potrivit calculului efectuat de instanța de trimitere, aceasta se ridică de fapt la 58,76 % întrucât SOS nu a inclus în calculul său costurile aferente creditului acordat. În plus, din decizia de trimitere rezultă că respectivul contract conține mai multe clauze dezavantajoase pentru Reclamantii.

Potrivit art. 6 alin. (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii („Directiva 93/13”), statele membre au obligația de a stabili că, în conformitate cu legislația internă, clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile în cazul în care acesta poate continua să existe fără clauzele abuzive.

De asemenea, potrivit Directivei 2005/29 /CE din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva 2005/29”), o practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care induce sau poate induce în eroare consumatorul mediu, printre altele, cu privire la prețul sau modalitatea de calcul a prețului sau existența unui avantaj specific în ceea ce privește prețul și, în oricare dintre situații, determină sau poate determina o decizie comercială pe care consumatorul nu ar fi luat-o în altă situație.

În considerarea celor de mai sus, instanța de trimitere a sesizat CJUE pentru a se pronunța cu titlu preliminar cu privire la următoarele aspecte:

- dacă art. 6 alin. (1) din Directiva 93/13 permite instanțelor naționale să considere, atunci când sunt stipulate clauze contractuale abuzive într-un contract încheiat cu un consumator, că respectivul contract, în ansamblul său, nu dă naștere unor obligații pentru consumator, pentru motivul că această soluție este mai avantajoasă pentru acesta din urmă;
- dacă menționarea într-un credit de consum a unei DAE mai mici decât cea reală poate fi considerată o practică comercială neloială, în înțelesul Directivei 2005/29; în ipoteza unui răspuns afirmativ la întrebarea respectivă, instanța de trimitere a solicitat CJUE să stabilească dacă o asemenea practică comercială neloială poate fi luată în considerare în aprecierea caracterului abuziv al clauzelor acestui contract precum și a validității respectivului contract în

întregime, în raport cu prevederile Directivei 93/13.

În legătură cu prima întrebare preliminară, Curtea a reținut mai întâi că obiectivul urmărit în cadrul Directivei 93/13 constă în restabilirea echilibrului dintre părți, menținând totodată, în principiu, validitatea întregului contract, iar nu în anularea tuturor contractelor care conțin clauze abuzive. În ceea ce privește criteriile care permit să se aprecieze dacă un contract poate să existe efectiv fără clauzele abuzive, Curtea a stabilit că art. 6 alin. (1) din Directiva 93/13 nu poate fi interpretat în sensul că instanța sesizată se poate întemeia în acest sens numai pe caracterul posibil avantajos pentru consumator al anulării respectivului contract în totalitate. Totodată, dat fiind faptul că Directiva 93/13 nu a realizat decât o armonizare parțială și minimală a legislațiilor naționale privind clauzele abuzive, recunoscând în același timp statelor membre posibilitatea de a asigura consumatorilor un nivel mai ridicat de protecție decât cel pe care aceasta îl prevede, Curtea a apreciat că Directiva 93/13 nu se opune ca un stat membru să prevadă, cu respectarea dreptului UE, o reglementare națională care permite să se declare nulitatea întregului contract încheiat între un comerciant și un consumator și care conține una sau mai multe clauze abuzive, atunci când se dovedește că în acest mod s-ar asigura o protecție mai bună a consumatorului.

În privința celei de a doua întrebări preliminare, CJUE a stabilit, în primul rând, că o practică comercială care constă în menționarea într-un contract de credit a unei DAE mai mici decât cea reală, trebuie calificată drept „înșelătoare” în sensul Directivei 2005/29 întrucât determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în altă situație. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă aceasta este situația în acțiunea principală. În continuare, constatarea caracterului neloial al unei asemenea practici comerciale reprezintă un element pe care instanța competentă poate să își întemeieze aprecierea, în conformitate cu Directiva 93/13, în privința caracterului abuziv al clauzelor contractului referitoare la costul împrumutului acordat consumatorului. Cu toate acestea, o asemenea constatare nu are efecte directe în ceea ce privește aprecierea, în raport cu articolul 6 alin. (1) din Directiva 93/13, a validității contractului de credit încheiat.

III. O altă hotărâre notabilă din luna martie 2012 este cea dată de Curte în Cauza C-467/10 (*Akyüz*) cu privire la refuzul unui stat membru care anterior a respins cererea de eliberare a unui permis de conducere, de a recunoaște permisul de conducere obținut ulterior într-un alt stat membru.

Premisa întrebărilor preliminare adresate Curții a fost procedura penală

declanșată împotriva domnului Baris Akyüz, resortisant german, pentru faptul că, la 5 decembrie 2008 și 1 martie 2009, acesta a condus autovehicule pe teritoriul german fără a poseda permisul de conducere necesar în acest scop. În fapt, între 2004 și 2008, domnul Akyüz a fost condamnat penal în repetare rânduri, printre altele pentru conducere fără permis, vătămare corporală, șantaj sub formă agravată în grup organizat, amenințări. În martie 2008, autoritățile germane au respins cererea domnului Akyüz pentru eliberarea unui permis de conducere, pentru motivul că potrivit raportului de expertiză medico-psihologică acesta nu îndeplinea condițiile fizice și psihice necesare pentru a conduce în siguranță un autovehicul pe drumurile publice. În noiembrie 2008, domnul Akyüz a obținut totuși un permis de conducere în Republica Cehă, iar pe 5 decembrie 2008 și la 1 martie 2009 acesta a condus autovehicule în Germania.

Potrivit prevederilor Directivei 91/439/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991 privind permisele de conducere („**Directiva 91/439/CEE**”) și a Directivei 2006/126/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 decembrie 2006 privind permisele de conducere („**Directiva 2006/126/CE**”), permisele de conducere pot fi emise solicitanților care, printre altele au reședința obișnuită pe teritoriul statului membru care emite respectivul permis.

În speță, potrivit informațiilor furnizate autorităților germane de către Ambasada Germaniei la Praga, nici autoritatea pentru străini competentă, nici poliția din Republica Cehă nu dețineau informații pe baza cărora să se poată stabili în mod clar dacă domnul Akyüz locuia sau nu în Republica Cehă la data emiterii permisului. În acest sens, autoritatea pentru străini deținea doar o declarație pentru perioada cuprinsă între 1 iunie 2009 și 1 decembrie 2009, iar din fotocopia permisului de conducere care ar fi fost emis la 8 iunie 2009, rezulta că acesta a fost eliberat prima dată la 24 noiembrie 2008. În consecință, autoritățile germane au constatat că pe 5 decembrie 2008 și 1 martie 2009, domnului Akyüz a condus autovehicule în Germania fără permis.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea a trebuit în esență să stabilească dacă într-o situație precum cea din speță, autoritățile germane pot refuza recunoașterea permisului de conducere emis în Republica Cehă pe motivul că acestea au refuzat anterior eliberarea unui prim permis de conducere persoanei interesate, sau pe motiv că titularul nu îndeplinea condițiile privind reședința în Republica Cehă la momentul eliberării permisului.

Curtea a statuat în primul rând că Directiva 91/439/CEE prevede recunoașterea reciprocă, fără nicio altă formalitate, a permiselor de conducere emise de statele

membre. Excepțiile de la această obligație care permit statului membru gazdă să refuze recunoașterea valabilității unui permis de conducere emis de un alt stat membru sunt prevăzute expres și limitativ de Directivele 91/349/CEE și 2006/126/CE, respectiv acele permise de conducere sunt subiectul unor restricții, limitări, suspendări, retrageri sau anulări pe teritoriul statului membru gazdă.

În acest sens, Curtea a apreciat că excepțiile anterior menționate sunt de strictă interpretare, prin urmare refuzul de a elibera un prim permis de conducere de către statul membru gazdă nu poate fi asimilat ipotezelor care pot determina nerecunoașterea de către un stat membru a unui permis de conducere emis într-un alt stat membru.

În ceea ce privește aspectele privitoare la reședință, CJUE a apreciat că prevederile relevante din Directivele 91/349 și 2006/126, trebuie interpretate în sensul că nu se opun reglementării unui stat membru gazdă care permite acestuia să refuze să recunoască, pe teritoriul său, permisul de conducere eliberat într-un alt stat membru în cazul în care se stabilește, pe baza unor informații incontestabile care emană de la statul membru emitent, că titularul permisului de conducere nu îndeplinea cerința privind reședința obișnuită prevăzută de directivele menționate anterior.

În continuare, Curtea a apreciat că revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă informațiile obținute în împrejurări precum cele din acțiunea principală pot fi calificate ca informații care emană de la statul membru emitent. De asemenea, tot instanței de trimitere îi va reveni și sarcina de a aprecia dacă respectivele informații constituie informații incontestabile care atestă faptul că titularul permisului nu avea reședința obișnuită pe teritoriul celui din urmă stat la data eliberării permisului de conducere.

Autori

andreea.lisievi@tuca.roruxandra.frangeti@tuca.rocornelia.tabirta@tuca.ro